

Związek Rzemiosła Polskiego

ul. Miodowa 14, 00-246 Warszawa, tel. +48 22 50 44 200, fax. +48 22 50 44 220, www.zrp.pl, zrp@zrp.pl

NO- 14/2023

Warszawa 24 stycznia 2023 r.

ZWIĄZEK
RZEMIOSŁA POLSKIEGO

2023 -02- 25

POTWIERDZENIE
WYSYŁKI POCZTY

Pan
Przemysław Czarnek
Minister Edukacji i Nauki

W imieniu środowiska rzemieślników zaangażowanych w dualne kształcenie zawodowe w rzemiośle bardzo dziękuję za przyjęcie w dniu 18 stycznia br. delegacji Związku Rzemiosła Polskiego i odbycie rozmowy, która pozwoliła przedstawić Panu Ministrowi kilka kwestii związanych z przygotowaniem zawodowym w rzemiośle, wymagających interwencji prawnej.

W ocenie Związku Rzemiosła Polskiego i sieci organizacji rzemiosła problemy, z jakimi borykają się rzemieślnicy szkolący uczniów w ścieżce dualnego kształcenia zawodowego oraz cechy i izby rzemieślnicze, które utworzyły i prowadzą szkoły i sprawują nadzór nad przebiegiem przygotowania zawodowego – narastają, co przyczynia się do wzrostu intensywności negatywnego zjawiska, jakim jest kurczenie się bazy szkolenia praktycznego u pracodawców. Wskazuje na to co rok zmniejszająca się liczba zakładów rzemieślniczych szkolących uczniów; w 2020r. było ich 23 815, a na koniec 2021 r. już niewiele ponad 23 tysiące – ubyło ponad 800 zakładów szkolących uczniów. Maleje także liczba uczniów młodocianych zatrudnionych w zakładach rzemieślniczych w celu nauki zawodu w rzemiośle: w 2020 r. było ich 77 514 w na koniec 2021 r. już 75 789.

Dla powstrzymania tego niekorzystnego dla gospodarki i społeczeństwa procesu niezbędne są modyfikacje niektórych przepisów prawa jak również wzmocnienie instrumentów ekonomicznych, które pobudzają i zachęcają pracodawców do angażowania się w dodatkowe zadania - wynikające z udziału w procesie kształcenia praktycznego.

1. Dofinansowania kosztów wyszkolenia ucznia

Instrumentem ekonomicznym zachęcającym pracodawców do kształcenia uczniów jest **dofinansowanie kosztów kształcenia ucznia**, wynikające z przepisów Ustawy prawo oświatowe, art. 122, zgodnie z którym pracodawcom, którzy zawarli z młodocianymi pracownikami umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego, przysługuje dofinansowanie kosztów kształcenia, o ile zostaną spełnione określone warunki.

Ta forma wsparcia pracodawców szkolących uczniów zastąpiła funkcjonującą do 2004 r. ulgę za wyszkolenie ucznia. W ustawie dotyczącej przedmiotowego dofinansowania ustalone zostały w 2004 r. kwoty dofinansowania kosztów wyszkolenia ucznia oraz wskaźnik corocznej ich waloryzacji, który w rzeczywistości okazał się nierealnym,

bowiem od ponad 20 lat kwoty dofinansowania nie uległy podwyższeniu. Waloryzacja kwot dofinansowania wskaźnikiem cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem, może być dokonana wtedy kiedy wskaźnik w roku kalendarzowym poprzedzającym rok, w którym następuje wypłata dofinansowania, wynosi co najmniej 105%.

W 2021 r. zgodnie z Komunikatem Prezesa GUS z dnia 14 stycznia 2022 r. w sprawie średniorocznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych przyjętych ogółem w 2021 r., wskaźnik ten w stosunku do 2020 r. wyniósł **105,1, a więc po raz pierwszy w historii od ponad 20 lat nastąpiła sytuacja pozwalająca na waloryzację i nieznaczne podwyższenie kwot dofinansowania kosztów kształcenia.**

Istotny jest także fakt, że dofinansowanie kosztów kształcenia pochodzi ze środków publicznych planowanych w ramach celowego Funduszu Pracy, który tworzą pracodawcy, nie jest to wydatek z części budżetu, którego dysponentem jest resort edukacji.

Konsekwentnie zgłaszany od lat przez organizacje rzemieślnicze wniosek o dokonanie zmian **w art. 122 Ustawy Prawo oświatowe**, jak dotąd nie został uwzględniony, pomimo że są one konieczne: :

- **urealnienie wskaźnika przyjętego do waloryzacji kwoty dofinansowania kosztów wyszkolenia ucznia (Ustawa prawo oświatowe - art. 122) poprzez usunięcie przyjętego progu 105%.** W 2018 r. wprowadzono zmiany polegające na tym, iż określona w ustawie kwota przedmiotowego dofinansowania może (w określonych przypadkach) być podwyższana do 10 tys., jednakże nie dokonano weryfikacji przepisu w części dotyczącej przeliczania-urealniania określonej w ustawie kwoty dofinansowania,
- **zamiana warunku „zdania” przez ucznia egzaminu czeladniczego lub zawodowego na warunek „przystąpienia” do egzaminu, analogicznie jak ma to miejsce w odniesieniu do uczniów ostatnich klas branżowych szkół I stopnia. Zgodnie z art. 44q ustawy o systemie oświaty (Dz. U. z 2021 r. poz. 1951 ze zm.) – w 2022 r. po raz wprowadzono dwa warunki ukończenia m.in. branżowej szkoły I stopnia. Pierwszy to uzyskanie przez ucznia pozytywnych końcowych ocen klasyfikacyjnych ze wszystkich obowiązkowych zajęć edukacyjnych drugi to **przystąpienie do egzaminu czeladniczego**, jeśli uczeń jest pracownikiem młodocianym zatrudnionym w celu przygotowania zawodowego u pracodawcy rzemieślnika. W przypadku nie przystąpienia do egzaminu uczeń szkoły branżowej I stopnia powtarza ostatnią klasę. Jeśli uczeń nie zda egzaminu pracodawca traci prawo do uzyskania kosztów dofinansowania, co zniechęca pracodawców do przyjmowania kolejnych uczniów, bowiem nie zdanie egzaminu nie następuje z winy pracodawcy.**
- uwzględnienie możliwości uzyskania dofinansowania kosztów kształcenia za pracowników młodocianych, którzy z powodu nieotrzymania w szkole promocji do klasy programowo wyższej powtarzają dany rok nauki, co automatycznie wydłuża okres nauki zawodu u pracodawcy z 36 do 48 miesięcy [w kontekście art.44q].

2. Szkołacy rzemieślnicy - definicja rzemieślnika

W przepisach związanych z zatrudnianiem młodocianych pracowników w celu

przygotowania zawodowego w rzemiośle występuje określenie pracodawca rzemieślnik, którego definicja zawarta jest w ustawie o rzemiośle. Definicja ta uwzględnia tylko niektóre formy prawne prowadzenia działalności gospodarczej wraz z wymogiem posiadania kwalifikacji zawodowych, charakterystycznych dla rzemiosła. Sprawdziła się onaw przeszłości, jednak przestała odpowiadać dzisiejszym warunkom gospodarczym i potrzebom społecznym. Definicje „rzemiosła” i „rzemieślnika” zostały wprowadzone znowelizowane z dniem 01.01.2020 r i pewnym stopniu dostosowane do obowiązujących realiów rynkowych poprzez umożliwienie uzyskania statusu rzemieślnika niektórym spółkom prawa handlowego, jednakże z perspektywy dwóch lat stosowania znowelizowanych przepisów - praktyka pokazała, że przyjęte w ustawie rozwiązania są w tym zakresie dalece niewystarczające.

Dynamika zmian i przekształceń form prowadzenia działalności gospodarczej przez mikro, małych i średnich przedsiębiorców pokazuje, iż konieczna jest dalsza nowelizacja przepisów w zakresie definicji rzemiosła i rzemieślnika, m. in. poprzez **zastosowanie bardziej uniwersalnych kryteriów zaliczania określonych podmiotów do rzemiosła**. Problem ten dotyczy przede wszystkim spółek z ograniczoną odpowiedzialnością jako coraz powszechniejszej formy prowadzenia działalności gospodarczej. Aktualnie obowiązujące ograniczenia możliwości zaliczania do rzemiosła jedynie jednoosobowych spółek z o.o. do tego powstałych wyłącznie w wyniku przekształcenia z jednoosobowej działalności gospodarczej - w praktyce oznaczają, że za rzemieślników może zostać uznana znikoma część tego typu spółek, pomimo tego, że wiele spółek handlowych prowadzi działalność w przedmiocie tradycyjnie zaliczanym do rzemiosła. Co więcej, wiele tego typu spółek powstało w efekcie decyzji rzemieślników prowadzących przez lata jednoosobową działalność gospodarczą o zmianie tej formy prowadzenia działalności i utworzeniu spółki z o.o. - jednak bez zachowania skomplikowanej i kosztownej formy „przekształcenia”. Tego typu nie do końca „świadome” co do skutków decyzje rzemieślników, spowodowały utratę „statusu” rzemieślnika przez setki przedsiębiorców w skali całego kraju.

Środowisko rzemieślników i w jego imieniu Związek Rzemiosła Polskiego zabiega o zmianę definicji ustawowej „rzemiosła” i „rzemieślnika” poprzez odejście od wybranych form prawnych prowadzenia działalności gospodarczej i wprowadzenie możliwości przekształcania firmy rzemieślnika na inną formę prawną, bez ryzyka utraty statusu rzemieślnika. Zmiana ma istotne znaczenie w kontekście kształcenia dualnego w rzemiośle, bowiem rzemiosło nie będzie traciło zakładów rzemieślniczych tworzących warunki do kształcenia praktycznego, a tym samym zabezpieczenia wykwalifikowanych kadr w istotnych dla rzemiosła i gospodarki zawodach.

Nowa definicja rzemieślnika powinna obejmować także fundację rodzinną. Znajdujący się obecnie na etapie prac senackich projekt ustawy o fundacji rodzinnej reguluje kwestie organizacji i funkcjonowania fundacji rodzinnej, w tym prawa i obowiązki fundatora i beneficjenta. Celem regulacji jest więc kompleksowe wzmocnienie narzędzi prawnych do przeprowadzenia procesów sukcesyjnych poprzez dodanie do systemu prawa instytucji służącej do gromadzenia majątku rodzinnego, co pozwoli na zatrzymanie kapitału w kraju na wiele pokoleń oraz zwiększy potencjał inwestycji

krajowych. Fundacja rodzinna ma minimalizować ryzyko nieudanej sukcesji i gwarantować kontynuację działalności biznesowej. Kluczowe jest zapewnienie ciągłości przedsiębiorstwa prywatnego, w szczególności dla celów zabezpieczenia rodziny. Zaplanowane rozwiązanie jest ważne dla rzemieślników i przyszłości firm rzemieślniczych - dlatego stoimy na stanowisku, iż do ustawy o rzemiośle powinny zostać wprowadzone zapisy mówiące o tym, że rzemieślnikiem może być również fundacja rodzinna, jeżeli przynajmniej jednym z fundatorów jest osoba fizyczna posiadająca status rzemieślnika w dniu wpisania fundacji rodzinnej do rejestru fundacji rodzinnych i która wykonuje działalność gospodarczą. W ten sposób, bez ryzyka utraty statusu rzemieślnika nowy twór prawny będzie mógł kontynuować działalność gospodarczą związaną z kształceniem zawodowym w rzemiośle.

Uzasadniony jest wniosek o włączenie działalności handlowej do działalności gospodarczej prowadzonej przez rzemieślników. Obecnie, bardzo często działalność ta towarzyszy działalności rzemieślników. W obecnych realiach gospodarczych i rynkowych firmy rzemieślnicze dla zapewnienia sobie lepszej pozycji na rynku, poprawy wyników ekonomicznych prowadzonej działalności gospodarczej jak również uniezależnienia się od praktyk dużych sieci handlowych, niejako zmuszone są do organizacji i prowadzenia sprzedaży wytwarzanych wyrobów. Tworzenie punktów sprzedaży czy wręcz sieci sklepów sprzedaży takich wyrobów stało się popularnym rozwiązaniem w zakresie poszukiwania przez rzemieślników form zbytu oraz pozyskiwania klientów. W ten sposób działalność handlowa rzemieślników stała się immanentnym elementem prowadzonej działalności rzemieślniczej, co powoduje, że wyłączenie tego rodzaju działalności z rzemiosła nie znajduje już uzasadnienia. Obecne realia konkurencji wśród przedsiębiorców wymagają nie tylko stosowania różnych form prawnych prowadzenia działalności gospodarczej, ale także zachodzi potrzeba łączenia jej z działalnością stricte handlową. Zmiany w ustawie o rzemiośle mają być odpowiedzią na wynikające z nowej rzeczywistości gospodarczej i społecznej potrzeby rzemiosła, do czego niezbędnym jest uznanie, iż domeną rzemiosła jest nie tylko wytwarzanie produktów i świadczenie usług, ale także ich skuteczna sprzedaż.

*Szanowny Panie Ministrze,
przedstawiając tę kwestię, mamy świadomość, że leży ona w zakresie innego resortu, jednakże liczymy na Pańskie poparcie na etapie konsultacji i prac legislacyjnych wskazanych postulatów.*

3. Potrzeba utworzenia zespołu ds. przygotowania zawodowego

Dotychczasowe doświadczenia oraz wnioski zgłaszane na różnych spotkaniach regionalnych, organizowanych przez izby rzemieślnicze, cechy i Związek Rzemiosła Polskiego z udziałem przedstawicieli szkół, instytucji rynku pracy, rzemieślników oraz rodziców, ujawniły i potwierdziły złożoność regulacji prawnych, związanych z organizacją dualnego kształcenia zawodowego, w którym przygotowanie zawodowe w formie nauki zawodu, realizowane jest na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego.

W kontekście prawnym przygotowanie zawodowe młodocianych pracowników będących uczniami szkół branżowych I stopnia, ujęte jest w ustawie Kodeks pracy, Dział IX. „Zatrudnianie młodocianych” (Dz.U. z 2020 r. poz. -1320 ze zm.). Określono tam podstawowe prawa i obowiązki zarówno pracodawców, jak też pracowników młodocianych, którzy zostali zatrudnieni w celu nauki zawodu. Szczegółowe kwestie związane z organizacją nauki zawodu młodocianego pracownika reguluje rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie przygotowania zawodowego młodocianych i ich wynagradzania (Dz. U. z 2018 r. poz. 2010 ze zm.). Zgodnie z powyższymi regulacjami pracownik młodociany podlega tzw. szczególnej ochronie prawnej, a na pracodawcy zatrudniającym takiego pracownika ciąży szereg zobowiązań, w tym wynikających także z innych przepisów prawa, na przykład z obszaru zabezpieczenia społecznego oraz BHP.

Program nauki z zakresu przedmiotów ogólnokształcących i zawodowych młodociani pracownicy realizują w szkołach branżowych I stopnia. Charakterystyczne dla pracownika młodocianego uczącego się w takiej szkole (w ramach obowiązkowego kształcenia teoretycznego) jest to, że posiada on podwójny status prawny:

- pracownika młodocianego, wobec którego stosowane są przepisy prawa pracy
- ucznia, wobec którego stosowane są przepisy wynikające z ustaw oświatowych.

Ta złożoność regulacji prawnych, w praktyce jest źródłem rozbieżności interpretacyjnych i trudności w stosowaniu, jak również - co niestety się zdarza - braków w znajomości przepisów po stronie pracowników instytucji rynku pracy oraz placówek edukacyjnych.

Dlatego poddajemy pod rozagę propozycję utworzenia międzyresortowego zespołu, który zająłby się tym problemem i innymi wyzwaniami wynikającymi z organizacji i realizacji przygotowania zawodowego.

4. Finansowanie nauki uczniów w klasach wielozawodowych branżowych szkół I stopnia, będących młodocianymi pracownikami

Na podstawie upoważnienia zawartego w art. 28 ust. 6 ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego Minister Edukacji i Nauki co roku podejmuje rozporządzenie w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego.

W sieci organizacji rzemiosła utworzono ponad 40 szkół, które w zdecydowanej wielkości organizują naukę w klasach wielozawodowych i którzy naukę praktyczną mają zorganizowaną u pracodawcy na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego. Dlatego zgłaszamy wniosek o weryfikację sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w **związku z rażącym zaniżeniem wagi do ustalania wielkości subwencji za uczniów-młodocianych pracowników w klasach wielozawodowych branżowych szkół I stopnia.**

Zastosowanie dwóch różnych wag (dla uczniów szkół realizujących zajęcia praktyczne w warsztatach szkolnych i uczniów szkół realizujących zajęcia praktyczne u pracodawcy na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego) miało miejsce po raz

pierwszy w 2016 r. i już wówczas nastąpiła fala krytyki dla takiego rozwiązania, bowiem oceniono je jako osłabiające jakość dualnego kształcenia zawodowego.

Zmiany w ustawach oświatowych, dotyczących finansowania edukacji wprowadziły pewne nowe mechanizmy zwiększania subwencji dla szkół, w określonych sytuacjach, jednak problem ucznia młodocianego pracownika, który realizuje kształcenia zawodowe w dualnej ścieżce edukacji u pracodawcy całkowicie został pominięty.

Należy podkreślić, że **klasy wielozawodowe** mają bardzo istotne znaczenie dla kształcenia zawodowego w układzie regionalnym, gdzie nie występują potrzeby aby kształcić całe klasy w jednym zawodzie, ponieważ lokalny rynek pracy potrzebuje fachowców w różnych zawodach. Dlatego formuła, w której dla uczniów szkoły branżowej I stopnia, po kilku w jednym zawodzie, tworzone są klasy tzw. oddziały wielozawodowe sprawdza się i pozwala na elastyczne dopasowywanie się do potrzeb lokalnego rynku pracy. Uczniowie ci w szkole realizują na ogół naukę z przedmiotów ogólnych, a z części teorii zawodowej są kierowani na doksztalcenie teoretyczne. Oczywiście to pociąga za sobą konieczność realizacji przedmiotów zawodowych w szkole lub poza szkołą w CKU, co rodzi dodatkowe koszty dla szkoły (w CKU koszty: nauki, transportu i wyżywienia poza miejscem zamieszkania; w macierzystej szkole wynagrodzenie nauczyciela przedmiotów zawodowych dla kilku uczniów z oddziału wielozawodowego).

W rozporządzeniu dot. subwencji w 2022 r. utrzymano dotychczasowe wagi do przeliczania subwencji oświatowej odnoszące się do uczniów branżowych szkół I stopnia, nie będących młodocianymi pracownikami na poziomach:

- $P_{14} = 0,400$
- $P_{15} = 0,350$
- $P_{16} = 0,290$
- $P_{17} = 0,230$.

Utrzymano rażąco **obniżoną wagę przeliczenia subwencji oświatowej za uczniów będących pracownikami młodocianymi na poziomie 0,080, co ewidentnie pogłębia narastające zjawisko niechęci szkół publicznych i niepublicznych do przyjmowania uczniów z umowami o pracę w celu przygotowania zawodowego, ze względu na obniżony wymiar subwencji w przypadku takich uczniów. Nie jest odosobnionym poglądem, że koszty nauki w branżowej szkole I stopnia są bardzo wysokie. Kształcenie zawodowe kosztuje więcej niż ogólnokształcące, a wprowadzanie nadmiernych oszczędności powoduje dużo większe straty w efektach nauczania w porównaniu z nauczaniem wiedzy teoretycznej. Nie można zgodzić się z dotychczasową opinią Ministerstwa, że wyodrębnienie innej wagi o odpowiednio niższej wartości dla uczniów będących młodocianymi pracownikami, realizującymi praktyczną naukę zawodu u pracodawcy, jest związane z dużo niższymi kosztami kształcenia tej grupy uczniów. Według opiniodawców koszt praktycznej nauki zawodu ponosi pracodawca, który może uzyskać zwrot części poniesionych kosztów w postaci dofinansowania kosztów kształcenia pod warunkiem zdania przez ucznia egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe.**

Można mieć wrażenie, że nie jest brane pod uwagę współistnienie kształcenia praktycznego i teoretycznego. Kształcenie praktyczne bez wspomaganie poprzez kształcenie teoretyczne nie jest możliwe. Stanowią one nierozzerwalną całość, są przez

siebie uzupełniane. W związku z tym, wiele zajęć w ramach kształcenia zawodowego teoretycznego musi odbywać się również w profesjonalnie wyposażonych szkolnych pracowniach. Szkoły prowadzące kształcenie zawodowe, mając obowiązek zapewnienia uczniom tego typu zajęć, ponoszą dodatkowe koszty na utworzenie pracowni, wyposażenie ich w odpowiednie maszyny, urządzenia, akcesoria, materiały oraz ich utrzymanie.

Szkoła prowadząca kształcenie zawodowe musi pozyskać nauczycieli, którzy będą w stanie prowadzić lekcje w nowocześnie wyposażonych pracowniach, czyli zaspokoić popyt na wysoko wykwalifikowaną kadrę, spełniając przy tym warunek dostosowania systemu kształcenia zawodowego do potrzeb nowoczesnej gospodarki. Brak możliwości zaspokojenia rosnących potrzeb finansowych nauczycieli, w tym poszukiwanych i wykwalifikowanych nauczycieli zawodu, może skutkować likwidacją szkół niepublicznych. Dlatego wnosimy o wprowadzenie zmiany uwzględniającej potrzebę podniesienia wynagrodzeń nauczycieli również w szkołach niepublicznych, gdyż brak tych środków może zagrozić istnieniu wielu szkół niepublicznych prowadzonych przez organizacje pozarządowe. A tego nie da się zrealizować bez większej dotacji, uzyskanej dzięki zwiększeniu odpowiednio wagi dla uczniów-młodocianych pracowników.

Zwracamy się do Pana Ministra o rozważenie przedstawionego problemu i propozycji podwyższenia **wagi przeliczenia subwencji oświatowej za uczniów będących pracownikami młodocianych do poziomu co najmniej 0,20.**

Jako pracodawcy rzemieślnicy wraz z siecią naszych organizacji chcemy utrzymywać i rozwijać różne formy współpracy ze szkołami i w ten sposób mieć wpływ na kształtowanie wykwalifikowanych kadr – fachowców dla naszych zakładów i młodych rzemieślników naszych następców. Następcy to nie tylko kolejne zakłady rzemieślnicze, ale także to, co jest niezmierną wartością rzemieślników - ich wiedza i umiejętności - często unikatowe, które same w sobie stanowią wartość kultury niematerialnej.

Przedstawiając powyższe kwestie liczymy na poparcie Pana Ministra i decyzje, które pozwolą zrealizować przedstawione wnioski.

PREZES
Związku Rzemiosła Polskiego
Jan Gogolewski
Jan Gogolewski